

Înfruntând convențiile: Mats Ek

Suedezul Mats Ek este unul dintre marile spirite ale acestui sfârșit de mileniu, unul dintre cei mai originali și curajoși coregrafi contemporani.

"Totul în afară de abstract" – așa definește Mats Ek dansul său. Dansul unui corp guvernat de spirit. Nimic abstract, dar nici explicit sau tautologic. Vocabularul dansului său, deși eclectic (cu îmbinări neașteptate de elemente din baletul clasic sau contemporan, acrobății, circ sau pur gest teatral) poartă amprenta unei gândiri unitare, profunde – rezultat al intuiției, dar și al variatelor experiențe artistice.

Mats Ek provine dintr-o familie de mari artiști, pentru care universul creației s-a transformat cu adevărat într-un spațiu existențial. Mama sa, Birgit Culberg, celebră dansatoare și coregrafă (a apărut pe scenă chiar și la șazececi de ani !) este fondatoarea Baletelor Culberg – una dintre cele mai mari companii de balet din lume. Tatăl său, Anders Ek – prieten apropiat al lui Ingmar Bergman –, era actor, ca și Malin, sora lui Mats. Niklas Ek, fratele său, este, încă, unul dintre cei mai mari dansatori ai lumii (de altfel, a făcut parte ani de zile din compania lui Maurice Béjart).

Pe de altă parte, și biografia artistică a lui Mats Ek cuprinde experiențe dintre cele mai variate în domeniul artelor spectacolului. Paradoxal, își începe cariera în teatru, nu în dans. Pentru început, asistent de regie al lui Ingmar Bergman la spectacolul *Woyzeck* de Büchner, apoi el devenind mai întâi director al Teatrului de Marionete din capitala Suediei, al Teatrului Dramatic Regal și al Teatrului de Televiziune suedez.

Opțiunea pentru dans va veni mai târziu, la o vârstă "înapoată" pentru această meserie, fiind sedus, în mod providențial, de repetițiile unei trupe la *West Side Story*. Se știe că munca unui balerin profesionist începe în copilărie, dar Mats Ek își găsește și dezvoltă un sistem propriu de antrenament, care îl transformă destul de repede într-un surprinzător dansator cu o personalitate aparte.

Primele sale creații coregrafice – *The Batman* (Liliacul), inspirat din *Woyzeck*, *Sfântul Gheorghe și Dragonul* (creație reprezentată și în România, la sfârșitul anilor '70, pe scena Operei din București), *Soweto*, *Cain și Abel* – sunt încă marcate de dansul neoclasic.

Începând cu *Casa Bernardei Alba* (1978)

– inspirat, evident, de piesa lui Garcia Lorca – apar în spectacole elemente din ceea ce va constitui mai târziu stilul său inconfundabil. În viziunea lui Mats Ek, Bernarda, interpretată de un dansator în travesti (ceea ce accentuează extrem masculinitatea personajului), își terorizează cele cinci fiice până la anularea tuturor atributelor umane. O dată cu șocanta re-citire a baletului academic *Giselle*, viziune ce a revoluționat lumea dansului, în stilul său se definitivează coordonatele creației de maturitate: descifrarea universului uman în cheie psihanalitică, elemente ale iraționalului, dragostea ca unică "filosofie de salvare". Urmează, în 1984, *Sărbătoarea primăverii* a lui Stravinski, coregrafiată în stilul teatrului Kabuki, *Copii bătrâni* (1989), spectacol dedicat mamei sale, *Ființe de lumină* (1990), dedicat tatălui său și, în 1992 *Carmen*, o nouă demitizare a unui titlu din repertoriul clasic.

Capodopera lui Mats Ek rămâne, până acum, *Lacul lebedelor* (1987), titlul cel mai cunoscut și mai iubit din baletul academic, considerat dintotdeauna un simbol al perfecțiunii. Versiunea sa radicală a zdruncinat atât de mult prejudecățile existente încât spectacolul a fost foarte greu acceptat, ba chiar socotit o cădere – mai ales de către critica de specialitate. Drama lebedei albe din libretul clasic devine la Mats Ek drama Prințului, personaj cu dimensiuni arhetipale ce se aseamănă, până la confundare aproape (prin relația cu Regina mamă și cu Bufonul), cu imaginea lui Hamlet; prințul baletului este, parcă, frate geamăn cu prințul teatrului universal. În *Lacul lebedelor* întâlnim întreaga "recuzită" de

mijloace stilistice ale coregrafului și, mai ales, particularitatea sa definitorie: o estetică a urâtului menită să contrapuncteze, prin încărcătura comică dată mișcărilor și situațiilor, dramatismul story-ului. Prin personajele lebedelor albe – interpretate deopotrivă de femei și de bărbați cu capetele rase și îmbrăcați în tutu –, dar, mai ales, prin Odette-Odille, amestec de erotism și bufonerie, coregraful distruge imaginea consacrată a primei-balerine ideale, propunând o alta, a unei dansatoare pentru care dansul înseamnă, în primul rând, libertatea totală a corpului în mișcare. Balerina care dă viață acestor antologice personaje feminine (*Giselle*, *Odette-Odille*, *Carmen*) este Ana Laguna, dansatoare-fetiș, muză dar și soție a coregrafului.

Cea mai recentă creație a lui Mats Ek este tot o reinterpretare a unui balet clasic: *Frumoasa din pădurea adormită* (1996). Ideea care străbate toată opera sa se impune aici și mai puternic: fiecare ființă umană ascunde o dualitate perpetuă: binele și răul, conștientul și inconștientul. "Într-o zi, la Zürich – povestește coregraful –, întorcându-mă de la teatru la hotel, am întâlnit o fată tânără, o drogată, sprijinindu-se de un zid și întinzând brațul înțepat spre mine. Am înțeles atunci că am găsit cheia pentru această poveste cu zâne în care «Aurora adoarme înțepată de fusul lui Carabosse...»" "Așa trebuie înțeleasă opera lui Mats Ek: nu ca o dorință de distrugere a ideii de basm, ci ca o redimensionare a acesteia prin prisma experiențelor trăite.

Carmen Stanciu

Scenă din *Frumoasa...* lui Mats Ek

